

בעל העקידה

מתורתו של רבינו רבי יצחק עדאמה זיע"א

מחבר ספר "עקידת יצחק"

גיליון ל"ז – פרשת קרח תשפ"ו

מהדורת א"ל

ביאור ענין מחלוקת קרח ועדתו

בכוונה הנסתר היתה כוונתם לכפור בעיקר, שעיקר הראיה על בחירת משה למנהיג היא ממעמד הר סיני, שבו נתן ה' את התורה לישראל על ידי משה, וקרח ועדתו כפרו בזה, ואמרו את דבריהם בלשון ליצנות וסגיו נהור, כאדם הרוצה לקניט את חבריו, ואומר לו 'הרי אנו יודעים כמה אתה נבון וחכם' וכוונתו להיפך, וזהו שאמרו: א. 'כי כל העדה כולם קדושים', שמשה ואהרן הכניסו ללב ישראל שכולם היו נביאים וראו את מעמד הר סיני, ועל זה גיחכו קרח ואנשיו, שודאי אינו כן, ולא היו כולם נביאים. ב. 'ובתוכם ה'', שכפרו בהשגחת ה' על נבראיו. ג. 'ומדוע תתנשאו על קהל ה', שכפרו בנבואת משה רבינו, שהוא הנביא הנבחר.

כנגד זה אמר משה 'בקר ויודע ה' את אשר לו' שיגלה ויפרסם את אמיתות השגחתו, 'ואת הקדוש והקריב אליו' על עיקר ענין הנבואה, שהראוי לנבואה יזכה לכך, 'ואת אשר יבחר יקריב אליו' על נבואת משה רבינו.

לאחר שדון ואבירם חזרו על טענתם שמשה ואהרן לקחו לעצמם את הגדולה והשררה, והיה משמעות בדבריהם שיש על משה טענה שהוא דוחק ומשיג את גבול רגלי השכינה מישראל על ידי שנטול שררה לעצמו, פנה משה אל ה' ואמר לו אל תפן את מנחתם, כאומר, שמעולם לא התנהג בשררה על ישראל, וכל מה שעשה היה רק מפני שנצטוו על כך מאת ה', ולא היתה כוונתו להתפלל שלא יקבל ה' את הקטרתם, אלא שלא תעלה לפניו טענתם על השררה שלקח משה לעצמו, ונקרא מנחתם, לפי המשמעות של טענתם שהיא לקנאת וכבוד ה'.

בתחילה לא הזכיר משה שגם אהרן יקטיר קטורת, ורק לאחר מכן הציע לקרח שמא הוא יעדיף שגם אהרן יהיה עמהם, אבל לבסוף לא הוזכר שגם אהרן הקטיר קטורת, אלא נאמר (יח) 'וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֻמָּתוֹ וַיָּתִינוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עֲלֵיהֶם קֶטֶר וַיַּעֲמִדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמִשֶּׁה וְאַהֲרֹן, ומשמע שמשה ואהרן עמדו פתח אהל בשוב, וכשם שמשה לא הקטיר גם אהרן לא הקטיר, ולכך כשצויה ה' לעשות אות המחתות, לא אמר לקחת את מחתת אהרן, מפני שהוא לא הקריב, אלא צויה לקחת את המחתות החטאים בנפשותם, ואף שהיו חוטאים, כיון שעל ידי זה נתבררה אמיתות נבואת משה ונתקדש שם ה' בעולם, הרי זה התקדש וראוי לצפות בו את המזבח, כדי שיהיה לאות לבני ישראל.

עקידת יצחק שער עח

ז. עוד יש להבין, מהי השייכות בין מה שלא לקח מהם חמור ולא הרע להם, לכך שלא יקבל ה' את מנחתם.

ח. מדוע צויה ה' לעשות ממחתות השרופים ציפוי למזבח, כנאמר (יז) 'אֵת מִחְתּוֹת הַחֹטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וְעָשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי פָחִים צִפּוּי לְמִזְבֵּחַ כִּי הַקְרִיבִם לִפְנֵי ה' וַיִּקְדָּשׁוּ וַיְהִי לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, והלא לכאורה ראוי יותר שלא להכניס את כלי הטמאים הללו למקדש, ויעשו האות ממחתת אהרן שבו בחר ה'.

ביאור הענין הוא, שמכיון שחטא הנעשה על ידי מחשבה והתבוננות שקדמה למעשה, גדול וחמור הוא יותר מחטא שנעשה בלא מחשבה, לכך הקדימה התורה לפרט שמה שקרח ואנשיו פתחו במחלוקת עם משה, לא היה זה במקרה, אלא דוקא מפני שהיו מיוחסים וחשובים, שקרח היה בן יצחק בן קהת הנודעים לגדולה במשפחות הלוי, ודתן ואבירם ואון היו בני ראובן הבכור, ומאתים וחמישים איש היו נשיאי העם קרואי מועד אנשי שם, והם נבחרו לצאת כנגד משה, כדי שימשכו עמהם רבים מישראל, בראותם אנשים חשובים ומכובדים כל כך היוצאים נגד משה.

את טענת קרח ועדתו ואת מה שענה להם משה על כך יש לבאר בשתי דרכים, האחת בכוונה הפשוטה, והשנית בכוונה הנסתר של דבריהם. בכוונה הפשוטה היתה טענתם, שאף שכל אומה ממנה לעצמה נשיא ומנהיג, גם אם כל האומה חכמים ונבונים, מכל מקום העם הם שבחורים אותם, אבל על משה ואהרן הם טענו, שהם מעצמם בחרו לקחת לעצמם את ההנהגה והשררה, ואת טענתם חילקו לשלושה חלקים: א. 'כי כל העדה כולם קדושים', ואין צריך לדאוג להם שיהיה להם מנהיג. ב. 'ובתוכם ה'', ש'ה' הוא המנהיג אותם. ג. 'ומדוע תתנשאו על קהל ה'', מדוע רדפו משה ואהרן אחר השררה ולקחוה לעצמם.

כנגד שלשת חלקים אלו אמר משה, 'בקר ויודע ה' את אשר לו' וגו', כנגד מה שאמרו 'בתוכם ה'' השיב 'בוקר ויודע ה' את אשר לו', שאכן בזה הצדק עמכם ש'ה' הולך בקרב ישראל, וכנגד מה שאמרו שכל העדה כולם קדושים, ואין צריכים למנהיג נבחר, אמר 'ואת הקדוש והקריב אליו' שיתברר האם אכן כולם שוים במעלה, ואין אחד קדוש יותר, ועל מה שאמרו שמשה רדף אחר השררה אמר 'ואת אשר יבחר יקריב אליו' שיראו שמאת ה' היתה מה שהוא המנהיג ואהרן הכהן הגדול.

וַיִּקַּח קֶרַח בֶּן יִצְחָק בֶּן קֹהֵת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן (במדבר טו, א) פרשה זו עוסקת במחלוקת של קרח ועדתו כנגד משה רבינו, ועונשם של עדת קרח שנבלעו חיים באדמה, ומאתים וחמישים נשיאי העדה שהשתתפו עם קרח, והקטירו קטרת לפני ה' יחד עם אהרן, נשרפו חיים.

ויש לשאול ולהעיר בפרשה זו שמונה שאלות: א. מדוע התורה מאריכה לפרט את יחוסו של קרח, שהיה בן יצחק בן קהת בן לוי, וכן את יחוסם של דתן ואבירם ואון בן פלתי שהיו מבני ראובן, ושמותם וחמישים איש היו נשיאי עדה קרואי מועד ואנשי שם, הלא אין דרך התורה לפרט את יחוס הרשעים, ועוד, שלכאורה כל שהם חשובים ומיוחסים יותר הרי זו פגיעה גדולה יותר בכבודו של משה, שאפילו אנשים כאלו חלקו עמו, ומדוע הוצרכה התורה לפרט זאת.

ב. יש להבין מה היתה טענתם של אנשי קרח, שאמרו 'רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֹהֶל ה' (א), וכי לא היו סבורים שצריכים הם כהן ומלך, והלא אף בכל האומות והעמים יש מלך ונשיא העומד בראשם. ג. דברי תשובתו של משה נחלקו לשנים, בתחילה אמר 'בַּקֵּר וַיֵּדַע ה' אֵת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו. זאת עָשׂוּ קָחוּ לָכֶם מִחֻמּוֹת' וגו' (ה-ו), ואחר כך אמר 'שִׁמְעוּ נָא בְנֵי לֵוִי. הִמָּעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וגו' וּבִקְשַׁתֶּם גַּם כֹּהֲנָה (ז-ח), ויש לשאול, שלכאורה יותר היה לו לפתוח בשמעו נא בני לוי' וכו', ולאחר מכן יאמר את הצעתו 'בקר ויודע ה'', ומדוע שינה הסדר ופתח ב'בקר ויודע ה'', ורק אחר כך החל להסביר את טענתו.

ד. מהי כוונת משה באמרו 'וַיֵּדַע ה' אֵת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו', מדוע חזר והזכיר שלש פעמים, 'וידע ה' את אשר לו', 'ואת הקדוש והקריב אליו', ואת אשר יבחר בו יקריב אליו.

ה. בדברי משה אל ה', שנאמר (טו) 'וַיִּבְחַר לְמִשֶּׁה מֵאֹד וַיֹּאמֶר אֵל ה' אֵל תִּפְּן אֶל מִנְחָתָם לֹא חֲמֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאָתִי וְלֹא הִרְעֵנִי אֶת אֶחָד מֵהֶם, יש להעיר כמה הערות. תחילה יש להעיר, שמאחר וסיכם עמהם שזה יהיה המבחן לראות במי בחר ה', מדוע התפלל אל ה' על כך, לכאורה כדי להגדיל את ההוכחה שכל מעשיו היו על פי ה', היה לו להשאיר לה' לעשות בענין זה כרצונו.

ו. עוד יש להבין מדוע נאמר לשון אמירה, ולא נאמר 'ויתפלל אל ה'.